

The efficiency model of the resistance front in the discourse of the Islamic revolution, based on the thought of Ayatollah Khamenei

Abdullah Noori Goljaei

Corresponding author, Graduated from Qom Seminary and PhD in Political Sociology.
goljahy@yahoo.com

Mohamad Mehdi sepehr

Researcher of Political Research Institute and Political Director of Imam Sadiq Research
Institute (A.S.). sepehr_new_man@yahoo.com

Abstract

The discourse of the Islamic revolution, whose central sign is based on monotheism, considers the approach of resistance as its main work. The Leader of the Islamic Revolution has also proposed and explained the dimensions and angles of the resistance in his statements and words on various occasions, but after investigating in this field, no research was found that, from the perspective of Ayatollah Khamenei, is a model of the effectiveness of the resistance front in the discourse of the revolution. has checked Islamic. Based on this, "Knowing the efficiency model of resistance in the discourse of the Islamic Revolution from the perspective of Ayatollah Khamenei" is the main issue of this article and "What is the efficiency model of the Islamic Resistance Front in the thought of Ayatollah Khamenei?" It has been raised as the main question in this research. This research, using the method of thematic analysis, seeks to discover the efficiency model of the Islamic resistance front in the Islamic world from the perspective of Ayatollah Khamenei, and the findings showed that the efficiency model of the resistance front is derived from a network of themes including five dimensions and twenty-seven components and is based on the overarching themes of spirituality. Orientation is task-oriented and

Keywords: efficiency model, discourse, Islamic resistance, Ayatollah Khamenei, thematic analysis.

الگوی کارآمدی جبهه مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی، مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

عبدالله نوری گلجائی

نویسنده مسئول، دانش آموخته حوزه علمیه قم و دکتری جامعه‌شناسی سیاسی.
goljahy@yahoo.com

محمد مهدی سپهر

پژوهشگر پژوهشکده سیاسی و مدیر سیاسی پژوهشگاه امام صادق(ع).
sepehr_new_man@yahoo.com

چکیده

گفتمان انقلاب اسلامی که دال مرکزی آن مبتنی بر توحید است، رویکرد مقاومت را سرلوحه کار خود می‌داند. رهبر انقلاب اسلامی نیز در بیانات و کلام خود در مناسبت‌های مختلف ابعاد و زوایای مقاومت را طرح و تبیین کرده‌اند، اما پس از بررسی در این زمینه، پژوهشی یافت نشد که از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، الگوی کارآمدی جبهه مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی را بررسی کرده باشد. بر این اساس «شناخت الگوی کارآمدی مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای» مسئله اصلی این مقاله بوده و اینکه «الگوی کارآمدی جبهه مقاومت اسلامی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای چیست؟» به‌عنوان پرسش اصلی در این تحقیق مطرح شده است. این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون در صدد کشف الگوی کارآمدی جبهه مقاومت اسلامی در جهان اسلام از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای برآمد و یافته‌ها نشان داد که الگوی کارآمدی جبهه مقاومت مستخرج از شبکه مضامینی شامل پنج بُعد و بیست‌وهفت مؤلفه و مبتنی بر مضامین فراگیر معنویت‌گرایی، تکلیف‌محوری و... است.

واژگان کلیدی: الگوی کارآمدی، گفتمان، مقاومت اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای، تحلیل مضمون.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۱

فصلنامه رهنمون انقلاب اسلامی، سال ۱، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳، صص ۹۳-۱۱۸

دسترسی به مقالات نشریه علمی رهنمون انقلاب اسلامی (Open Access) است.

Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0

نشریه علمی «رهنمون انقلاب اسلامی» تحت مجوز بین‌المللی

Doi: 10.22034/rir.2024.424356.1009

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرات مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه رهنمون انقلاب اسلامی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

مقاومت، ظلم‌ستیزی و حمایت از مظلوم ریشه در فطرت آدمی و قدمتی به بلندای تاریخ بشر دارد. مقاومت و استواری برحق، رسالت تمام انبیا و به‌ویژه مورد توجه و تأکید رسول اکرم (ص) آخرین نبی خدا بوده است. در واقع رفتن به سمت مقاومت، امثال امر الهی است؛ به‌طوری‌که بر اساس دستور الهی باید به سمت مقاومت حرکت کرد. همه ادیان آسمانی و تمام پیامبران، یک پیام واحد برای بشر دارند و آن این است که انسان‌ها باید خدا را بندگی کرده، از طاغوت اجتناب کنند. اگر بخواهیم با نگاهی به پیامبران و پیام واحدشان، مسئله مقاومت را درک کنیم، باید به دو واژه قرآنی استکبار و استضعاف توجه نماییم. استکبار به جریان و نظامی گفته می‌شود که ضمن «خودبرترپنداری»، تمام تلاش خود را به کار می‌بندد تا دیگران را زیر سلطه خویش درآورد. در این زمان، قرآن کریم به مبارزه با استکبار امر می‌کند و اعلام می‌دارد که استکبار، همان طاغوت است. مردم در مواجهه با استکبار به دو دسته تقسیم می‌شوند: گروهی تن به ذلت و سازش می‌دهند و گروهی مقاومت می‌کنند. خداوند آن دسته را که مقابل ستمکاران می‌ایستند، مؤمنان واقعی می‌داند که همچون پیامبر با کافران و مستکبران، به‌شدت برخورد می‌کنند، اما در بین خودی‌ها از رحمانیت برخوردارند. این موضوع در آیه ۲۹ سوره فتح آمده است.

در دوره معاصر با پیروزی انقلاب اسلامی ایران این تفکر بازتولید شده است و جمهوری اسلامی ایران بنا به ماهیت دینی و فرهنگی خود، این رسالت را در جهان اسلام و محور مقاومت بر دوش می‌کشد. با عنایت به ماهیت نهضت و مبانی گفتمانی انقلاب تغییرات شگرفی بر کشورهای پیرامون خود گذاشته است. مهم‌ترین تغییرات، در چارچوب فکری و فرهنگی - ارزشی بوده است. تشخیص نیاز کنونی جهان اسلام و ارائه الگوی مناسب در این زمینه و تأکید آیت‌الله خامنه‌ای بر تقویت جبهه مقاومت اسلامی و حمایت از محور مقاومت نشان‌دهنده درجه اهمیت آن است.

از آنجایی که در طول تاریخ انقلاب اسلامی نگاه ویژه‌ای به مقاومت وجود داشته است، مطالعه و پژوهش در این زمینه ضروری و بی‌توجهی به آن غفلت پژوهشی به شمار می‌آید. بر همین اساس این نوشتار در پی استخراج الگویی کارآمد بر اساس تحلیل مضمون مقاومت در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای است و به دنبال پاسخی بر این

پرسش که: الگوی کارآمدی جبهه مقاومت اسلامی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای چیست؟

موضوع پژوهش اکتشافی بوده، فرضیه‌آزما نیست و ویژگی منحصربه‌فرد آن، بررسی و مطالعه اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای و دسته‌بندی تعداد زیادی از بیانات ایشان و تحلیل مضمون و استخراج مضامین پایه است که پس از کدگذاری، موضوع به شبکه مضامین هدایت شده و الگوی کارآمدی جبهه مقاومت شناسایی گشته است؛ بنابراین، جنبه نوآوری این مقاله «استخراج یک چارچوب مشخص بر اساس تحلیل مضامین» است.

پیشینه پژوهش

پس از جست‌وجو و مطالعه در میان کتاب‌ها و مقالات موجود در موضوع پژوهش، مطالب یافت‌شده مرتباً به مقاله حاضر، به شرح ذیل است:

- «مقاومت اسلامی» (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۸): این کتاب به بررسی جنبه‌های مختلف اقدامات و فعالیت‌های مقاومت اسلامی علیه رژیم صهیونیستی پرداخته است که در رابطه با موضوع پژوهش حاضر به عوامل پیش برنده محور مقاومت از منظر رهبری اشاره دارد.
- «وحدت مذاهب اسلامی مقاومت اسلامی از منظر مقام معظم رهبری» (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۷): این کتاب به جنبه‌های تقریبی جبهه مقاومت از منظر مقام معظم رهبری پرداخته و تلاش کرده است از منظر ایشان مشترکات تمام گروه‌های مقاومت فعال در راه اسلام و حفظ ارزش‌های آن، اعم از شیعه و سنی را تحت پرچم اسلام تبیین نماید. این کتاب از آن جهت که اندیشه‌های مقام معظم رهبری را در عرصه مقاومت تبیین کرده است، می‌تواند نکاتی جدید با برداشت‌های متنوع در این موضوع در اختیار نویسندگان قرار دهد.
- «ژئوپلیتیک محور مقاومت و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بر اساس گفتمان انقلاب اسلامی» (بهزاد قاسمی، ۱۳۹۷): این مقاله تأثیر اندیشه‌های رهبران نهضت‌ها را بر نتیجه اقدامات آن‌ها بررسی کرده است و سپس با واکاوی تفکرات امام خمینی (ره) پیروزی در عرصه‌های مختلف برای جبهه

مقاومت را نتیجه آن برمی‌شمارد. موضوع این مقاله با تحقیق حاضر متفاوت است، اما از آن جهت که اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای مطابق با اندیشه‌های امام خمینی (ره) است، می‌توان آن را پیشینه‌ای برای این تحقیق دانست.

- «تبیین مدل مفهومی مقاومت در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای» (آسیه مهدی‌پور، ۱۳۹۸): در این مقاله نویسنده به بررسی زمینه‌ها و پیامدهای مقاومت اسلامی بر اساس اندیشه مقام معظم رهبری پرداخته است. این مقاله تا حدودی به عوامل پیش‌برنده جبهه مقاومت از دیدگاه ایشان اشاره کرده، اما از جهت اهداف و مبانی و عوامل بازدارنده مطلبی بیان ننموده است.

اهمیت و ضرورت

اهمیت

ترسیم الگوی کارآمدی جبهه مقاومت مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای می‌تواند:

- تا حدودی به تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان محور مقاومت در اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌ها کمک کند تا خط‌مشی محور مقاومت را ترسیم نمایند و با روشن شدن مسیر در عرصه‌های بین‌المللی، حرکت مجاهدان استمرار یابد.
- از اختلافات در حوزه اقدامات و فعالیت‌های جبهه مقاومت تا حدی بکاهد.
- از شکل گرفتن تفکرات و اندیشه‌های انحرافی همانند تشیع انگلیسی در میان مجاهدان محور مقاومت و همچنین نفوذ دشمنان در آن جلوگیری کند.

ضرورت

ترسیم الگوی کارآمدی جبهه مقاومت مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای به دلایل ذیل ضرورت دارد:

- ممکن است محور مقاومت در مسیر رشد و تقویت این عرصه دچار سستی شود و مجاهدان محور مقاومت از حرکت در مسیر صحیح و اساسی مبتنی بر اصول انقلاب اسلامی بازمانند.

- احتمال دارد این مبانی در عرصه نظری از سوی جریان نفوذ و ساده‌انگار یا کسانی که هرگز با این مبانی آشنا نبوده‌اند، تحریف شود.

ملاحظات نظری

مفاهیم و کلیات

مقاومت اسلامی

«مقاومت» در اسلام ریشه در کلام الهی دارد: «فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَ مَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» (هود/۱۱۲) (پس همان گونه که فرمان یافته‌ای، استقامت کن و کسانی که با تو به سوی خدا آمده‌اند باید استقامت کنند...) بر این اساس، پیر مقاومت رسول خدا (ص) است و سیدالشهدا (ع) تکلیف و اوج مقاومت. برای مقاومت آمادگی همه‌جانبه لازم است. در این باره گفتنی است، نهضت‌ها بیانگر این حقیقت است که شکست‌ها و ضربات جبران‌ناپذیر، بر یک ملت یا نظام سیاسی مردمی، همواره از مواضع غفلت وارد آمده است؛ نوعی غفلت و بی‌خبری که از شرایط و غرور از قدرت و امنیت موجود و عدم آمادگی نسبت به عمل و عکس‌العمل متناسب با مقتضیات زمان در بین نیروهای تأثیرگذار وجود داشته است. قرآن کریم در آیه ۶۰ از سوره انفال می‌فرماید: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ». «در این آیه کریمه، از به‌کارگیری واژه کلی "قوه" می‌توان استنباط کرد که آمادگی و تجهیز برای مقاومت است» (فاسمی، ۱۳۹۸: ۲۵).

معنی لغوی مقاومت از ریشه قوم و قیام است، زمانی که انسان برای انجام کاری به پا می‌خیزد و قیام می‌کند؛ بنابراین «مقاومت» به معنی آمادگی برای انجام کار است (مکارم شیرازی، ج ۶، ۱۳۵۳: ۶۱). درباره مفهوم شناسی مقاومت گفتنی است که مقاومت به مفهوم ایستادگی و استقامت است (مکارم شیرازی، ج ۶، ۱۳۵۳: ۷۹). در واقع مقاومت و ایستادگی به معنی دوری از انحراف و در عمل پافشاری و ابرام بر عقیده و باور دینی است. قرآن کریم در آیه ۱۶۱ سوره انعام به استواری در دین و آیین پاک ابراهیم و دوری از شرک و عقاید باطل مشرکین اشاره کرده که در واقع

عمل به آن به مفهوم مقاومت نیز هست. مقاومت اسلامی در برابر ظلم، تجاوز و اشغالگری، دین‌ستیزی، سلطه استکبار و متحدان آن‌ها شکل می‌گیرد و هدفش حفظ حقوق، دفع ستم، رفع اشغال، حفظ استقلال، جلوگیری از سلطه و حفظ دارایی‌ها مطابق آموزه‌ها و احکام دین است. عدالت محوری، ظلم‌ستیزی دفاع از مظلوم و نفی سلطه کفار از جمله مهم‌ترین مؤلفه‌های آن هستند. مقاومت درونی مبارزه با امیال نفسانی و مقاومت بیرونی مبارزه با تجاوز، تهاجم و اشغالگری است (میرقادری، کیانی، ۱۳۹۱: ۷۰).

بنابراین در تعریف مقاومت اسلامی باید گفت، هر نوع مقاومتی که بر اساس آموزه‌ها و احکام دین توسط یک مسلمان یا گروهی از مسلمانان در مقابله با تهاجم دشمنان اسلام و مسلمانان در هر مکان و هر زمان شکل بگیرد نمونه‌ای از مقاومت اسلامی خواهد بود.

مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی ایران

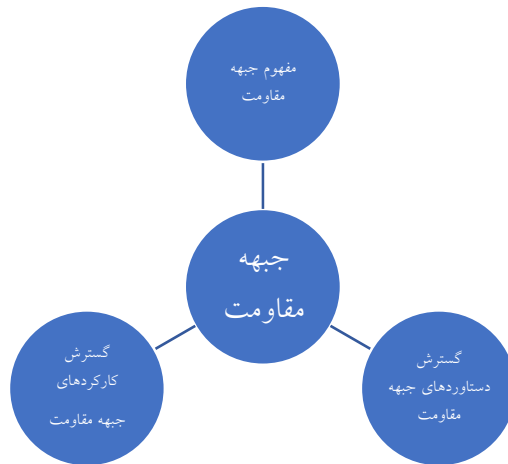
مقاومت از نظر امام خمینی (ره) و نظام اسلامی که اکنون پرچم‌دار آن آیت‌الله خامنه‌ای هستند، دارای مبانی دینی، قرآنی و اسلامی است. در واقع رفتن به سمت مقاومت، باید مبتنی بر اسلام اصیل باشد. نظریه مقاومت و امت‌گرایی امام بر طبق این مؤلفه قابل تبیین است: «اسلام نه دعوتش به خصوص معنویات است و نه دعوتش به خصوص مادیات است، هر دو را دارد» (صحیفه نور، ج ۲: ۲۲۵). امام (ره) می‌خواست با وحدت و انسجام ملی و اسلامی و ایجاد همبستگی اسلامی بین مسلمانان، همه ملل اسلامی به استقلال و آزادی دست یابند، زیرا مسلمین باید برای به دست آوردن استقلال و آزادی این کلید پیروزی را به دست آورند و برای وحدت کلمه کوشش کنند (صحیفه نور، ج ۶، ۱۲۳-۱۲۲) که زمینه‌ساز مقاومت اسلامی است. مردم در مواجهه با استکبار به دو دسته تقسیم می‌شوند: گروهی، تن به ذلت و سازش می‌دهند و گروهی دیگر، دست به مقاومت می‌زنند. خداوند آن دسته را که مقابل ستمکاران می‌ایستند، مؤمنان واقعی می‌داند که همچون پیامبر با کافران و مستکبران، به شدت برخورد می‌کنند، اما در بین خودی‌ها از رحمانیت برخوردارند. به این موضوع در آیه ۲۹ سوره فتح اشاره شده است.

در همین زمینه، آیت‌الله خامنه‌ای فرموده‌اند: «تکفیر، یک عاملی برای دشمنان اسلام و دشمنان امت اسلامی است. نه فقط شیعه، بلکه اهل سنت را هم تکفیر می‌کنند. اهل سنت را هم مسجدشان را، نمازشان را منفجر می‌کنند به نفع رژیم صهیونیستی، برای اینکه مردم را و مسلمان‌ها را به هم مشغول کنند تا غافل بشوند از مسئله مهم فلسطین و از حضور دشمن در دل دنیای اسلام غفلت کنند؛ هدف این‌ها است. یک عده‌ای هم از روی ساده‌لوحی، بعضی هم البته از روی غرض، با آن‌ها همراهی می‌کنند، این را باید متوجه بود.» (خامنه‌ای، بیانات، ۱۶/۶/۱۳۹۳).

در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران، حزب‌الله لبنان، گروه‌های مقاومت در فلسطین، انصارالله در یمن، مردم عراق، سوریه و بحرین، از شناخته‌شده‌ترین اجزا و اعضای محور مقاومت اسلامی در منطقه به شمار می‌آیند (حبیبی، ۱۳۹۷: ۳۰). محور مقاومت اسلامی، طرف اصلی و خصم نظام سلطه و اسرائیل است؛ درحالی‌که القاعده و داعش و دیگر گروه‌های همانند آن‌ها، ابزار نظام سلطه و در خدمت آن هستند. طرف‌های مقابل مقاومت، تمامی کشورها، سازمان‌ها، گروه‌ها و افراد در قالب نظام سلطه‌اند که در رأس آن‌ها ایالات متحده آمریکا و پس از آن رژیم صهیونیستی قرار دارند و در دشمنی با اسلام و مسلمانان، به‌ویژه مسلمانان منطقه، انقلاب اسلامی ایران و مردم فلسطین در یک جبهه قرار گرفته‌اند.

چارچوب نظری

با توجه به آنچه از مفهوم جبهه مقاومت و دستاوردها و کارکردها تبیین گردید، برای ترسیم الگوی کارآمد جبهه مقاومت از منظر آیت‌الله خامنه‌ای باید الگویی استخراج گردد که (۱) مبتنی بر مفهوم و تعریف ارائه‌شده از جبهه مقاومت باشد. (۲) نه تنها دستاوردهای کنونی را حفظ کند، بلکه گامی به جلو نهاد و بتواند دستاوردهای جدیدی حاصل نماید. (۳) همه‌جانبه باشد و همان‌طور که در گذشته کارکردهای مختلفی در عرصه‌های نظامی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتی داشته است، این بار نیز بتواند علاوه بر حفظ کارکردهای خود، کارکردهای جدیدی هم ایجاد نماید.

شکل ۱: چارچوب مفهومی الگوی کارآمدی جبهه مقاومت اسلامی

دستاوردهای جبهه مقاومت

مقاومت در برابر سلطه، دستاوردهای زیادی در جهان و منطقه داشته است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

- حفظ انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان محور اصلی «رهبری» و حامی مقاومت؛
- کمک به حفظ، تقویت و تداوم مقاومت مردم فلسطین؛
- شکسته شدن ابهت و اسطوره شکست‌ناپذیری نظام سلطه و صهیونیسم؛
- گسترش و تقویت روحیه مقاومت در برابر نظام سلطه و صهیونیسم در جهان، به‌ویژه در جهان اسلام؛
- شکل‌گیری هسته‌های جدید مقاومت مردمی در منطقه، مانند گروه‌های مقاومت مردمی در عراق (حشدالشعبی)، افغانستان (فاطمیون)، پاکستان (زینبیون)، سوریه (گروه‌های غازی و داوطلب مردمی) و یمن (انصارالله)؛
- شبکه‌ای شدن مقاومت، به‌ویژه در منطقه غرب آسیا با جنگیدن گروه‌های مختلف مردمی مقاومت در یک جبهه در سوریه علیه نظام سلطه و صهیونیسم؛

- قدرت‌یابی محور مقاومت اسلامی در عرصه‌های فرهنگی، امنیتی و نظامی، علمی و فنی، اقتصادی و هم‌افزایی قدرت در آن‌ها از طریق فعالیت‌های شبکه‌ای. اینکه نظام سلطه و متحدانش با تمام توانمندی‌های وسیع سیاسی، رسانه‌ای، مالی، اطلاعاتی و امنیتی و نظامی خود در برابر محور مقاومت قرار گرفته و از شکست دادن آن عاجز شده‌اند، خود گویای میزان قدرت مقاومت است.

گسترش کارکردهای جبهه مقاومت

برخی از کارکردهای مهم و مؤثر مقاومت عبارت‌اند از:

- کارکرد نظامی: بسیج از ابتدای انقلاب سعی در آموزش نظامی مردم داشته است تا بتوانند در مواقع حساس از آمادگی دفاعی لازم برخوردار باشند. این امر در زمان جنگ تحمیلی و بعد از آن کارکردها و موفقیت‌هایی داشته است و امروز نظیر آن در محور مقاومت از جمله حشدالشعبی در عراق وجود دارد.
- کارکرد فرهنگی: اندیشه مقاومت تلاش زیادی در جهت تعمیق فرهنگ انقلاب اسلامی و مقاومت و فرهنگ ایثار و شهادت‌طلبی در جامعه انجام داده است، برای مثال می‌توان به برگزاری مراسم یادبود شهدا و جشنواره‌های هنری و فرهنگی اشاره کرد. البته همچنان با شرایط کارکردی مطلوب فاصله وجود دارد.
- کارکرد اقتصادی: گروه مقاومت و بسیج مردمی با تلاش زیاد در جهت کمک به اقتصاد مقاومتی و تشکیل اردوهای جهادی و کارآفرینی‌های کوچک و بزرگ در جهت رفع محرومیت مناطق مختلف کم‌برخوردار اقدام کرده است.
- کارکرد امنیتی: یکی از کارکردهای مهم گروه مقاومت و بسیج بعد از انقلاب اسلامی کارکرد امنیتی آن است که این امر به دلیل گستردگی این نهاد در میان مردم و استفاده از ظرفیت مردمی موفقیت‌های زیادی در دفع تهدیدات امنیتی مختلف داشته است.

- کارکرد مناسب مقاومت اسلامی در چند سال اخیر موجب شده است که روش آن یکی از الگوهای موفق برای سایر جنبش‌ها شناخته شود. به همین دلیل، مقاومت اسلامی و خط آن از پیشران‌های خارجی برای ایجاد و احیای جنبش‌های اسلامی به شمار می‌رود؛ به‌گونه‌ای که با الگو گرفتن از خط مقاومت اسلامی می‌توانند با دشمنان و توسعه‌طلبی داخلی و خارجی مبارزه کنند و با صبر راهبردی خود و مقاومت در برابر زیاده‌خواهی آنان به اهداف مطلوب خود دست یابند.

روش‌شناسی

داده‌های مختلفی که در این پژوهش از منابع متعدد کسب شده است با روش تحلیل مضمون مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. در این روش مضامین، ایده‌ها و مفاهیم کلی با تحلیل منابع کشف می‌شود. تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (Braun & Clarke, ۲۰۰۶). در تعریف مضمون نیز می‌توان گفت که مضمون تبیین‌گر اطلاعات مهمی درباره داده‌ها و سؤالات تحقیق است و تا حدی، معنی و مفهوم الگوی موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها را نشان می‌دهد (عابدی‌جعفری و همکاران، ۱۳۹۰).

در تحلیل مضمون محقق پس از اینکه چندین بار داده‌های کیفی را مرور و نسبت به آن تسلط پیدا کرد، داده‌های کیفی را مشخص می‌کند که در موضوع پژوهش یا در پاسخ به سؤالات پژوهش بیشترین غنا را دارند. پس از آن پژوهشگر داده‌های کیفی انتخاب‌شده را کدگذاری می‌نماید. کدگذاری داده‌ها برحسب مصاحبه و کدهای مرتبط با آنچه قبلاً تعریف شده است انجام می‌شود. محقق پس از اتمام مرحله کدگذاری، با خلاقیت خود برای هر یک از کدها، یک برچسب انتخاب می‌کند. این مرحله از حساس‌ترین مراحل تحلیل مضمون است. در برچسب‌گذاری قدرت واژه‌سازی و خلاقیت محقق بسیار مهم است. محقق باید واژه‌ای را بسازد یا انتخاب کند که رساترین مفهوم را داشته و دربرگیرنده کلیه مفاهیم انتخاب‌شده

(کدگذاری شده) باشد. پس از این مرحله مضمون‌های فرعی به دست می‌آید. مضمون‌های فرعی در حقیقت همان برچسب‌های انتخاب‌شده هستند. مرحله پایانی، به دست آوردن مضمون‌های اصلی است. مضمون‌های اصلی از ترکیب مضمون‌های فرعی به دست می‌آیند. در این مرحله نیز قدرت واژه‌سازی و خلاقیت محقق تعیین‌کننده است؛ باید واژه‌ای را انتخاب کند یا بسازد که دربرگیرنده مضمون‌های فرعی باشد. برای این کار ابتدا باید مضمون‌های فرعی مشابه و نزدیک به یکدیگر را در یک دسته قرار دهد و سپس یک عنوان مناسب برای آن بسازد یا انتخاب کند. مضمون‌های اصلی همان پاسخ به پرسش‌های پژوهش هستند که از داده‌های کیفی استخراج شده است.

به‌طور کلی تحلیل مضمون عبارت از کنکاش پژوهشگر در داده‌ها است. تحلیل آمیزه‌ای از دانش و هنر محسوب می‌شود. دقت، اعتبار و مایه گرفتن تحلیل از داده‌ها، دانش تحلیل است و توانایی پژوهشگر در مورد نامگذاری مضمون‌های اصلی و فرعی، خلاقیت و هنر پژوهشگر را می‌رساند. تحلیل مضمون، برخلاف سایر روش‌های کیفی، به چهارچوبی نظری - که از قبل وجود داشته باشد - وابسته نیست و از آن می‌توان در چارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور مختلف استفاده کرد. تحلیل مضمون نیز از یک فرایند اجرایی برخوردار است. «مختاریان‌پور» (۱۳۹۱: ۱۶۷-۱۷۴) مدل جامعی از فرایند تحلیل مضمون یا تحلیل مضمونی (به نقل از کینگ و هاروکز) ارائه و با بررسی و جمع‌بندی تلاش‌های دیگر پژوهشگران تحلیل مضمون، فرایندی سه مرحله‌ای را برای تحلیل مضمون تعریف کرده است. این فرایند شامل سه مرحله کدگذاری توصیفی، کدگذاری تفسیری و یکپارچه‌سازی از طریق مضامین فراگیر (جدول شماره ۱) است.

جدول ۱: فرایند تحلیل مضمون

در این پژوهش تمامی داده‌ها حاصل از اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای بوده که مضامین آن‌ها تجزیه و تحلیل شده است.

یافته‌ها

مضامین مرتبط با جبهه مقاومت در بیان آیت‌الله خامنه‌ای

مرحله نخست تجزیه تحلیل مضمون بیانات و متن، از مضمون‌های پایه‌ای به دست می‌آید. در این گام متن اصلی نوشتار و نقل قول مستقیم بیانات آیت‌الله خامنه‌ای است که از بین مطالب و بیانات متعدد ایشان انتخاب و در دسته‌های موردنظر ساماندهی شده است. هر متن از بیانات و کلام دربرگیرنده مضمونی است که با مطالعه و تحلیل سخنان آیت‌الله خامنه‌ای برداشت و در قالب کدهایی با شناسه

مشخص سازمان‌دهی شده‌اند. این مضامین اخذشده از بیانات رهبری، «مضامین پایه‌ای» مقاله هستند.

جدول ۲: تبدیل نقل قول به مضامین پایه

ردیف	شناسه متن	نقل قول مستقیم (برداشت از متن اصلی)	مضمون پایه‌ای
۱	بیانات در دیدار مردم «کرمان» و «خوزستان» ۱۴۰۲/۱۰/۲	وظیفه ملت‌های مسلمان [هم این] است که از دولت‌های خودشان بخواهند هرگونه کمکی [به رژیم صهیونیستی] را قطع کنند، بلکه رابطه‌های خود را قطع کنند...	کمک به مقاومت، وظیفه همگانی
۲	بیانات در دیدار مردم «کرمان» و «خوزستان» ۱۴۰۲/۱۰/۲	امروز وظیفه است که دولت‌های مسلمان نگذارند کالا و نفت و سوخت و مانند این‌ها به رژیم صهیونیستی برسد، همچنان که او نمی‌گذارد آب به مردم غزه برسد؛ این وظیفه دولت‌های مسلمان است.	مانع رسیدن کالاهای اساسی به رژیم صهیونیستی
۳	بیانات در دیدار مردم «کرمان» و «خوزستان» ۱۴۰۲/۱۰/۲	وظیفه ملت‌های مسلمان [هم این] است که از دولت‌های خودشان بخواهند هرگونه کمکی [به رژیم صهیونیستی] را قطع کنند، بلکه رابطه‌های خود را قطع کنند؛ اگر قادر نیستند رابطه خود را به‌طور دائم قطع کنند، لاقلاً به‌طور موقت قطع کنند روابط خودشان را، فشار بگذارند روی این عنصر خبیث ظالم خون‌خوار سقاک.	قطع رابطه با رژیم صهیونیستی
۴	بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی ۱۴۰۱/۷/۲۲	دارند کاری می‌کنند که این وجود مضر، این سلول سرطانی رشدیافته، از عنوان «دشمنی» خارج بشود و بیشتر بین کشورهای منطقه را اختلاف بیندازد. همه‌جا دارند تصرف می‌کنند؛ این عادی‌سازی‌ها یکی از بزرگ‌ترین خیانت‌هایی است که به اسلام و مسلمین دارد می‌شود.	جلوگیری از عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی
۵	بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی ۱۴۰۱/۷/۲۲	ما به خاطر این تشنت داریم کتک می‌خوریم؛ در فلسطین کتک می‌خوریم، در کشورهای گوناگون کتک می‌خوریم. در فلسطین روزانه دارند آدم می‌کشند؛ بچه کوچک را می‌کشند، جوان را می‌کشند، نوجوان را می‌کشند، افراد بزرگ‌سال را می‌کشند	جلوگیری از هرگونه تشنت و اختلاف در میان مسلمانان
۶	۱۳۹۵/۰۵/۳۱ بیانات در دیدار ائمه جماعات مساجد استان تهران مقاومت اسلامی	[مسجد] هسته مقاومت است، منتها مقاومت بانواع؛ مقاومت فرهنگی، مقاومت سیاسی و در جای خود هم مقاومت امنیتی و نظامی؛ کما اینکه در مساجد این‌گونه بوده.	مساجد پایگاه فرهنگی اسلام و هسته مقاومت
۷	۱۳۹۲/۰۷/۲۲ پیام به کنگره عظیم حج	امت اسلامی امروز بیش از هر چیز به انسان‌هایی نیاز دارد که اندیشه و عمل را در کنار ایمان و صفا و اخلاص و مقاومت در برابر دشمنان کینه‌ورز را در کنار خودسازی معنوی و روحی فراهم سازند. این یگانه راه نجات جامعه بزرگ مسلمانان از گرفتاری‌هایی است	ایمان، خودسازی و بصیرت عامل درونی و عملی نجات مسلمین

ردیف	شناسه متن	نقل قول مستقیم (برداشت از متن اصلی)	مضمون پایه‌ای
۸	۱۳۹۰/۰۸/۱۴ پیام به کنگره عظیم حج	در حوادث این یک سال، به همه نشان داده شد که خداوند عزیز و قدیر، در عزم و اراده ملت‌ها آن‌چنان قدرتی تعبیه کرده است که هیچ قدرت دیگر را یاری مقاومت در برابر آن نیست.	عزم و اراده جدی، لزوم همراهی با نصرت الهی
۹	۱۳۸۴/۰۶/۰۲ بیانات در دیدار قاریان و حافظان و استادان قرآنی	عزت امت اسلامی، جهاد، عزت اسلامی، مقاومت، مقاومت اسلامی ضامن عزت ملت‌های اسلامی و امت اسلامی و بزرگ‌ترین سنگر و حصن حصین مقاومت، جهاد فی سبیل الله است.	جهاد در راه خدا ضامن عزت ملت و بقای امت اسلامی
۱۰	۱۳۹۰/۰۵/۱۱ بیانات در مراسم صبحگاه رده‌های مختلف نیروی مقاومت بسیج	ضعف ما امت مسلمان، عقب‌ماندگی ما، کج‌رفتاری‌های ما، کج‌تابی‌های ما در مسائل اخلاقی و زندگی، همه این‌ها ناشی از دوری از قرآن است. ... ملت‌های مسلمان به فرهنگ خودشان پشت کردند، فرهنگ مادی‌گری را پذیرفتند... ما اگر دچار تنبلی هستیم، اگر دچار ضعف و سستی هستیم، اگر دل‌های ما با یکدیگر مانوس نیست، اگر در میان ما بدخواهی وجود دارد، این‌ها از آثار فرهنگ تزریقاتی تحمیلی ضد اسلامی و غیر اسلامی است.	دوری از قرآن و اسلام ناب عامل گمراهی، ضلالت و انحطاط
۱۱	۱۳۹۷/۰۴/۲۵ کارگزاران حج مقاومت اسلامی	امروز دنیای اسلام احتیاج دارد به یک‌صدایی؛ ... شما ببینید در دنیای اسلام چه خیر است؟	ضرورت یک‌صدا شدن مسلمانان جهان
۱۲	۱۳۹۳/۱۰/۱۹ بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی	وحدت کلمه... با هم مهربان باشید؛ اسم‌ها نتواند شما را از هم جدا کند، مرزهای جغرافیایی نتواند شما را با هم دشمن کند، مرزهای جغرافیایی نتواند ملت‌ها را در مقابل هم قرار بدهد؛ این از آن درس‌های پیغمبر است.	مرز دینی به جای مرز جغرافیایی و سرزمینی، لازمه وحدت و دوام و بقا
۱۳	۱۳۹۱/۰۴/۲۴ انتصاب حجت‌الاسلام والمسلمین اراکی به سمت دبیر کلی مجمع تقریب مذاهب اسلامی	وحدت امت اسلامی و تقریب مذاهب اسلامی محوری اساسی برای تحصیل و حفظ پیروزی‌های این حرکت مبارک (مقاومت) است. از مجمع تقریب مذاهب اسلامی (انتظار می‌رود) با همکاری و همدلی نخبگان جهان اسلام، به‌ویژه اندیشمندان حوزه و دانشگاه «دیپلماسی وحدت اسلامی» را راهبرد خود قرار داده و پایه‌گذاری تشکیل امت واحد اسلامی را در مقابل اردوگاه استکبار به‌عنوان چشم‌انداز آینده ترسیم نماید.	تقریب مذاهب و پایه‌گذاری دیپلماسی وحدت، عامل مقابله با استکبار
۱۴	۱۳۸۷/۱۲/۱۴ بیانات در چهارمین کنفرانس حمایت از ملت فلسطین	نیروهای مقاومت که با اتکا به خدا و مردم، بیش از اتکا به سلاح و تجهیزات می‌جنگیدند، شکست‌خورده و با وجود تمرین‌ها و آماده‌سازی‌های نظامی و سازمان‌های عریض و طویل اطلاعاتی و حمایت بی‌دریغ امریکا و بعضی دولت‌های غربی و همدستی برخی منافقان جهان اسلام، انحلال و شیب تند سقوط و عدم کفایت خود در برابر موج نیرومند بیداری اسلامی را ظاهر ساخته است.	مردمی بودن مقاومت و آمادگی همه‌جانبه، از الزامات پیروزی

ردیف	شناسه متن	نقل قول مستقیم (برداشت از متن اصلی)	مضمون پایه‌ای
۱۵	۱۳۹۴/۱۰/۲۰ بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم‌السلام اقتدار نظامی مقاومت اسلامی	به‌هیچ‌وجه اجازه داده نشود که به بهانه نظارت، این‌ها به حریم امنیتی و دفاعی کشور نفوذ کنند؛ مطلقاً! مسئولین نظامی کشور به‌هیچ‌وجه مأذون نیستند که به بهانه نظارت و به بهانه بازرسی و مانند این حرف‌ها، بیگانگان را به حریم و حصار امنیتی و دفاعی کشور راه بدهند، یا توسعه دفاعی کشور را متوقف کنند.	غیر قابل مذاکره و معامله بودن حریم امنیتی و دفاعی
۱۶	۱۳۹۰/۱۱/۱۴ خطبه‌های نماز جمعه تهران	معادله مقاومت در منطقه با کمک جمهوری اسلامی تغییر یافت. تبدیل و ارتقای سنگ در دست فلسطینیان به «موشک جواب موشک» در غزه و سایر مقاومت‌های اسلامی در برابر اشغالگران، الهام از انقلاب اسلامی بود.	توسعه و ارتقای تسلیحات دفاعی مقاومت، در سایه گفتمان انقلاب اسلامی
۱۷	۱۳۹۴/۱۰/۳۰ بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران	... عرض کردم پیشرفت‌هایی که تا امروز نیروهای مسلح ما در این زمینه داشته‌اند نمونه است؛ یعنی در سطح کشور با اینکه خوشبختانه کشور ما از لحاظ پیشرفت‌های علمی و فناوری یک سطح قابل قبول و برجسته‌ای در دنیا دارد، اما در بین مجموعه پیشرفت‌ها، پیشرفت‌های تسلیحاتی و پیشرفت‌های نظامی ما جزو برترین‌ها است	پیشرفت تسلیحاتی به دنبال اتکا به دانش بومی و نیروی انسانی داخل
۱۸	۱۳۹۴/۱۰/۳۰ بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران	یک خصوصیت دیگر مسئله عمل به آیه شریفه «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ» است. معنای این آیه این است که غافلگیر نشوید؛ معنایش این است که اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی، خسارت تحمل نکنید که خسارت شما خسارت ملت است، خسارت شما خسارت اسلام است	لزوم تقویت بنیه دفاعی، از جمله مهمات، امکانات و نیروی انسانی
۱۹	۱۳۸۰/۰۲/۱۶ بیانات در دیدار بسیجیان و کارکنان سپاه پاسداران استان گیلان	نام نیروی مقاومت بسیج و چه بیرون از آن، فعالیت می‌کنند - نیروی مستحکم و قاعده اصلی مقاومت در نظام اسلامی را تشکیل می‌دهند و همچنان با قدرت و قوت و ایمان بسیج مردمی راسخ در مقابل دشمن ایستاده‌اند	بسیج مردمی «حشدالشعبی» به همراه خودسازی درونی، عامل شکست دشمن
۲۰	۱۳۹۳/۰۷/۰۸ پیام به حجاج بیت‌الله الحرام	ایستادگی پنجاه روزه غزه محصور و بی‌پناه در برابر همه توان به‌صحنه آورده رژیم صهیونیست و سرانجام، ناکامی و عقب‌نشینی آن رژیم و تسلیم شدنش در برابر شروط مقاومت، نمایشگاه آشکار این ضعف و ناتوانی و بی‌بنیگی است.	موفقیت غزه نمونه عینی پیروزی اراده جدی و آمادگی مردمی

ردیف	شناسه متن	نقل قول مستقیم (برداشت از متن اصلی)	مضمون پایه‌ای
۲۱	۱۳۷۶/۰۷/۰۵ بیانات در دیدار نیروهای حاضر در مانور ذوالفقار	قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌هاست، یکی از واجب‌ترین واجبات است. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست، همه کشورهای که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام سیاسی آن‌ها متکی به مردم باشد؛ ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خودکفای کارآمد برخوردار باشند؛ ولی آن‌ها این را نمی‌خواهند.	دستیابی به قدرت نظامی مردمی، اولویت هر کشور
۲۲	۱۳۸۵/۰۵/۲۶ پیام تبریک به حجت‌الاسلام والمسلمین سید حسن نصرالله به مناسبت پیروزی مقاومت اسلامی در جنگ ۳۳ روزه	... دشمن درصدد پاشیدن ویروس بی‌صبری و تردید در مردم است. همه باید در برابر این سم‌پاشی‌ها بیدار باشند... صبر و توکل و اخلاص و تدبیر، تعیین‌کننده است	صبر و ایثار و جهاد عامل توانمندی و موفقیت
۲۳	۱۳۶۹/۰۸/۲۸ مراسم فارغ‌التحصیلی دانشجویان	لازم است نیروهای مسلح را تقویت کنیم، تقویت با ابزار مدرن و پیشرفته؛ تقویت با نگهداری و خودکفایی... تقویت صنایع دفاع و دانش کاری، تمرین دائمی و مستمر، تقویت با ایمان که پشتوانه همه آن‌هاست.	توسعه دانش و تسلیحات همراه با ایمان و پشتوانه مردمی، زمینه‌ساز پیروزی
۲۴	۱۳۹۵/۱۲/۰۳ بیانات در ششمین کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین مقاومت اسلامی	... مقاومت هوشمندتر از آن است که در این دام فروافتد؛ به‌ویژه آنکه ملت فلسطین رهبر حقیقی مبارزات و مقاومت است و تجارب گذشته نشان می‌دهد که این ملت با درک دقیق از شرایط، مانع از این‌گونه انحرافات می‌شود و اگر گروهی پرچم مقاومت را بر زمین بگذارد، یقیناً گروهی دیگر از دل ملت فلسطین برمی‌آید و آن پرچم را در دست خواهد گرفت.	مردمی شدن مبارزه و منحرف نشدن انتفاضه، زمینه توسعه مقاومت
۲۵	۱۳۹۴/۰۴/۲۷ بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی مقاومت اسلامی	ملت‌ها در مقابل رژیم صهیونیستی مقاومت کردند، یعنی تسلیم نشدند. این نکته را توجه کنید! در طول ده‌ها سالی که رژیم صهیونیستی با پشتیبانی و کمک انگلیس و بعد هم آمریکا، در این منطقه، مرتب روزبه‌روز بر قدرت مادی خود افزود، ... این جنگ‌های داخلی را راه انداختند؛ این جنگ‌های سنی و شیعه، این سازمان‌های جنایتکاری از قبیل القاعده و داعش و امثال این‌ها، ساخته و پرداخته شده‌اند، برای اینکه ماها را به جان هم بیندازند و ملت‌ها را در مقابل هم قرار بدهند. این هم دست متجاوز و خائن آن‌ها است.	تسلیم‌ناپذیری و جلوگیری از انحراف جاده مقاومت، عامل توسعه و تقویت
۲۶	۱۳۸۸/۰۱/۰۱	اما در این حمله ناجوانمردانه و ظالمانه مترتب شد، برای همه دنیا بهت‌آور بود. بیست‌ودو روز مردم بی‌دفاع غزه مقاومت کردند و رژیم	مقاومت و ایستادگی در برابر

ردیف	شناسه متن	نقل قول مستقیم (برداشت از متن اصلی)	مضمون پایه‌ای
	پیام نوروزی به مناسبت آغاز سال ۱۳۸۸	صهیونیستی بیست و دو روز با تمام قوا به این مردم حمله کرد و پایان این ماجرا با ناکامی رژیم صهیونیست همراه بود؛ این برای مردم دنیا یک تجربه بسیار مهمی است در زمینه امکان مقاومت ملت‌ها در مقابل زورگویی و ستمگری ستمگران و زورگویان	تجاوز و زیاده‌خواهی با کسب قدرت مضاعف و نصرت الهی
۲۷	۱۳۹۷/۰۴/۰۹ مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)	... تسلیم شدن به مراتب بیشتر از هزینه مقاومت و ایستادگی است و فایده و دستاوردهای ایستادگی صدها برابر بیشتر از هزینه‌های تسلیم شدن است. اگر سست نشوید و با دشمن سازش نکنید، خداوند متعال در مقابل این صبر و مجاهدت، کم نخواهد گذاشت و پاداش آن را به‌طور کامل خواهد داد.	هزینه تسلیم و سازش بیشتر و سنگین‌تر از مقاومت

جدول ۳: تبدیل مضامین پایه‌ای به مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه‌ای	ردیف	
معنویت‌گرایی و تکلیف‌محوری	مسجد محوری	مساجد پایگاه فرهنگی اسلام و هسته مقاومت	۱	
	تکلیف‌گرایی به جای نتیجه‌گرایی	ایمان، خودسازی و بصیرت عامل درونی و عملی نجات مسلمین	۲	
	عزم و اراده جدی در راستای عزت	عزم و اراده جدی لزوم همراهی با نصرت الهی	۳	
	تعالی‌خواهی فرا مادی	جهاد در راه خدا ضامن عزت ملت و بقای امت اسلامی	۴	
	باور به فرهنگ و هویت اسلامی	دوری از قرآن و اسلام ناب عامل گمراهی، ضلالت و انحطاط	۵	
وحدت مسلمین و همگرایی جهان اسلام	آگاهی سیاسی و انسجام دینی	ضرورت یک‌صدا شدن مسلمانان جهان	۶	
	مقابله با توطئه و تکفیر	مرز دینی به جای مرز جغرافیایی و سرزمینی، لازمه وحدت و دوام و بقا	۷	
	امت‌گرایی در جهان اسلام	تقریب مذاهب و پایه‌گذاری دیپلماسی وحدت، عامل مقابله با استکبار	تقریب مذاهب و پایه‌گذاری دیپلماسی وحدت، عامل مقابله با استکبار	۸
			جلوگیری از هرگونه تشتت و اختلاف در میان مسلمانان	۹
	اهمیت حفظ حریم امنیتی	بیداری اسلامی	مردمی بودن مقاومت و آمادگی همه‌جانبه از الزامات پیروزی	۱۰
		کمک همه‌جانبه به جریان مقاومت	غیرقابل مذاکره و معامله بودن حریم امنیتی و دفاعی	۱۱
		کمک همه‌جانبه به جریان مقاومت	کمک به مقاومت، وظیفه همگانی	۱۲
تقویت بنیه و دانش نظامی - دفاعی	خوداتکایی؛ واجب بودن اقتدار نظامی و توان بازدارندگی	توسعه و ارتقای تسلیحات دفاعی مقاومت، در سایه گفتمان انقلاب اسلامی	۱۳	
		پیشرفت تسلیحاتی به دنبال اتکا به دانش بومی و نیروی انسانی داخل	۱۴	

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه‌ای	ردیف
	مقابله با جنگ نامتقارن و تهدیدات نرم	لزوم تقویت بنیهٔ دفاعی، از جمله مهمات، امکانات و نیروی انسانی	۱۵
		بسیج مردمی «حشدالشعبی» به همراه خودسازی درونی، عامل شکست دشمن	۱۶
	آمادگی همه‌جانبه؛ پیشرفت تسلیحات نظامی و ارتقای دانش دفاعی	موفقیت غزه نمونه عینی پیروزی اراده جدی و آمادگی مردمی	۱۷
		دستیابی به قدرت نظامی مردمی، اولویت هر کشور	۱۸
ایستادگی و مقاومت در برابر سختی‌ها و مشکلات	اخلاص، صبر و ایثار و شهادت‌طلبی	صبر و ایثار و جهاد عامل توانمندی و موفقیت	۱۹
		توسعه دانش و تسلیحات همراه با ایمان و پشتوانه مردمی، زمینه‌ساز پیروزی	۲۰
	مقاومت اسلامی مردم پایه	مردمی شدن مبارزه و منحرف نشدن انتفاضه، زمینه توسعه مقاومت	۲۱
		تسلیم‌ناپذیری و جلوگیری از انحراف جاده مقاومت، عامل توسعه و تقویت	۲۲
	تحقق وعده الهی با ایستادگی و استقامت	مقاومت و ایستادگی در برابر تجاوز و زیاده‌خواهی با کسب قدرت مضاعف و نصرت الهی	۲۳
		هزینه تسلیم و سازش بیشتر و سنگین‌تر از مقاومت	۲۴
تحریم رژیم غاصب صهیونیستی	فشارهای همه‌جانبه علیه رژیم صهیونیستی	مانع رسیدن کالاهای اساسی به رژیم صهیونیستی	۲۵
		قطع رابطه با رژیم صهیونیستی	۲۶
		جلوگیری از عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی	۲۷

انجام مراحل تحلیل مضمون و روایت‌گری مضامین فراگیر

تبدیل مضامین و استخراج مضامین سازمان‌دهنده: بررسی و تبدیل متن و نقل‌قول انجام و مضامین پایه‌ای استخراج شدند. حاصل مضامین پایه انتخابیست و هفت نمونه از نقل‌قول مستقیم بیانات رهبری از میان تعداد زیاد و مختلفی از مباحث درباره مقاومت بود که با تبدیل مضامین پایه به مضامین سازمان‌دهنده یک دسته‌بندی منسجم درباره مقاومت به دست آمد.

تبدیل مضامین سازمان‌دهنده به مضمون فراگیر: در این مرحله از میان مضامین سازمان‌دهنده متعدد باید مضامین انتزاعی و عینی حاصل می‌شد. در این مرحله مضامین اصلی از دل مضامین سازمان‌دهنده به چند مؤلفه اصلی رسید که باید توصیف شوند.

استخراج و توصیف شبکه مضامین: با بررسی و استخراج مضامین فراگیر، مقاله حاضر به چهار مضمون فراگیر دست یافت که هر یک از مضامین توصیف خواهند شد.

معنویت‌گرایی و تکلیف‌محوری: مضمون مبتنی بر معنویت‌گرایی و تکلیف‌گرا بودن، از مهم‌ترین شبکه مضمون اندیشه رهبری انقلاب اسلامی است. با توجه به قرآن و اسلام اصیل، همواره باید بر اساس تکلیف دینی و الهی عمل شود. این مضمون اولویت نخست شبکه مضمونی است که با تکیه بر آن ابتکار عمل به دست مقاومت اسلامی خواهد افتاد. گروهی در صحنه نبرد پیروز است که ابتکار عمل را به دست بگیرد؛ در واقع تا زمانی که باور و عقیده غالب و پیروز نشود، پیروزی واقعی محقق نخواهد شد.

وحدت مسلمین و همگرایی جهان اسلام: وحدت بین مسلمانان و همگرایی کشورهای اسلامی از مضامین مستخرج از بیانات رهبری بوده است. این موضوع بسیار مهم و از زمینه‌های تشکیل امت واحده اسلامی در مقدمه قانون اساسی بوده و در عالی‌ترین سند کشور نیز گنجانیده شده است: «قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی تمامی مستضعفین بر مستکبرین بود، زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند؛ به‌ویژه در گسترش روابط بین‌المللی، با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت

واحد جهانی را هموار کند (إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ) و استمرار مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان قوام یابد» (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۵).

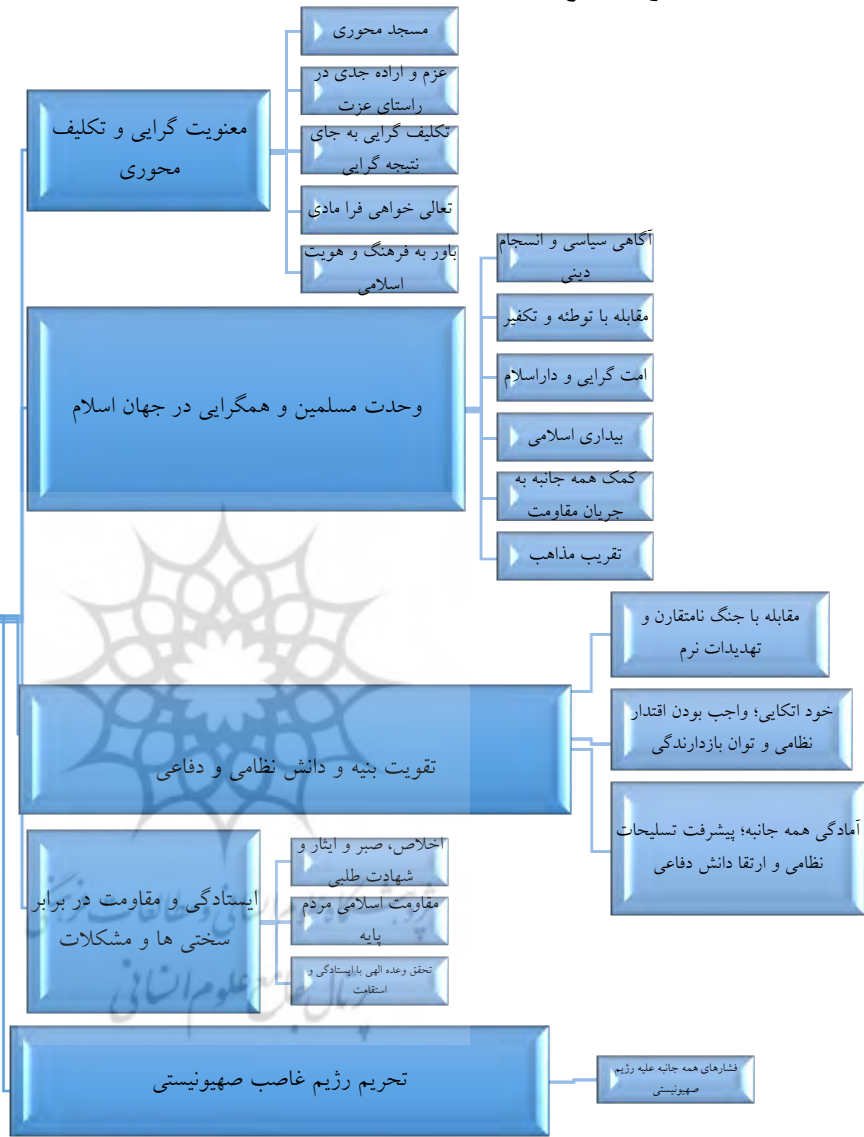
تقویت بنیه و دانش نظامی - دفاعی: مبتنی بر مضامین استخراج شده از بیانات رهبری، وظیفه اصلی نیروهای مسلح، آمادگی همه جانبه و تقویت بنیه دفاعی است، بنابراین باید توان عملیاتی و نظامی و انگیزه های معنوی این نیروها روز به روز تقویت شود. ارتقای دانش کیفی نیروهای مسلح امری ضروری و به روزرسانی تسلیحات از موضوعات مهم در این زمینه است؛ بنابراین مقاومت و مبارزه میزان موفقیت در مذاکره و گفت و گو را مشخص می کند. در حقیقت بعد از شکست دادن طرف مقابل باید به مذاکره نشست که تنها در سایه قدرت دفاعی دست یافتنی است.

صبر و استقامت در برابر سختی ها و مشکلات: آنان که مدعی مقاومت در راه خدا هستند، باید برای بلایا و محرومیت ها آماده باشند؛ این از سرِ محبتی است که خداوند به مؤمنان دارد؛ چنان که امام صادق (علیه السلام) می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا غَتَّهَ بِالْبَلَاءِ غَتًّا؛ خدا زمانی که بنده ای را دوست بدارد، او را در دریای شدايد غوطه ور می سازد.» ثبات قدم و صبر در برابر بلایایی که مسلمانان راستین بدان دچارند، البته، نیکو و ستودنی است.

تحریم همه جانبه رژیم صهیونیستی: یکی از مهم ترین عوامل وحدت انگیز برای مقابله با دشمن مشترک وجود رژیم غاصب صهیونیستی است. با توجه به آنکه بسیاری از کشورهای اسلامی همواره مورد تهدید استکبار جهانی و به ویژه رژیم غاصب صهیونیستی بوده و از طرفی برخی از دولتمردان در کشورهای اسلامی دست دوستی به رژیم صهیونیستی داده اند و همکاری های بسیاری در زمینه های مختلف سیاسی، اقتصادی و غیره دارند، تلاش جبهه مقاومت در جهت ایجاد تقویت روحیه صهیونیسم ستیزی در میان ملت های اسلامی می تواند آتش بیداری اسلامی را شعله ور کند و ملت های اسلامی را در راستای بیداری اسلامی با خود همراه سازد.

ارائه الگو

مضمون کارآمدی مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

شکل ۲: الگوی کارآمدی جبهه مقاومت اسلامی مبتنی بر شبکه مضمونی اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل مضمون مقاومت مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای و فراوانی کدها نشان داد که الگوی مقاومت اسلامی مشتمل بر پنج بعد یا حیطة و ۲۷ مؤلفه است: بعد معنویت‌گرایی و تکلیف‌محوری دربرگیرنده پنج مؤلفه است: ایمان و انس با قرآن در اجتماع؛ تکلیف‌گرایی به جای نتیجه‌گرایی؛ عزم و اراده جدی در راستای عزتمندی؛ تعالی‌خواهی فرا مادی؛ باور به فرهنگ و هویت اسلامی.

بعد وحدت مسلمین و همگرایی در جهان اسلام دربرگیرنده آگاهی سیاسی و انسجام دینی؛ مقابله با توطئه و تکفیر؛ امت‌گرایی در جهان اسلام؛ بیداری اسلامی؛ تقریب مذاهب است.

بعد تقویت بنیه و دانش دفاعی- نظامی سه مؤلفه خوداتکایی و واجب بودن اقتدار نظامی و توان بازدارندگی، مقابله با جنگ نامتقارن و تهدیدات نرم، آمادگی همه‌جانبه؛ پیشرفت تسلیحات نظامی و ارتقای دانش دفاعی را در بر می‌گیرد.

بعد تحریم همه‌جانبه رژیم صهیونیستی دربرگیرنده یک مؤلفه بوده که شامل فشارهای همه‌جانبه علیه رژیم صهیونیستی می‌گردد
تمام موارد بالا، در این مقاله بر اساس روش تحلیل مضمون شناسایی و تأیید شدند.

پیشنهادها:

- با توجه به اینکه مقاومت اسلامی از مباحث مهم در جهان اسلام بوده و مقاومت در اسلام پیچیدگی خاصی دارد، پیشنهاد می‌شود درزمینه ماهیت و زمینه‌های مقاومت در هر محیط جغرافیایی متناسب با فرهنگ بومی و سرزمینی آن پژوهشی مستقل صورت گیرد.
- الگوی مقاومت اسلامی بر اساس اندیشه رهبر انقلاب اسلامی و تحلیل مضامین بحث و بررسی شد، پیشنهاد می‌شود اندیشه رهبران نهضتی به‌صورت مستقل و با تحلیل مقایسه‌ای بررسی و تحقیق شود.

- مقاومت اسلامی در انقلاب اسلامی به‌عنوان ابعاد و مؤلفه‌های آن مطرح و بحث شد، توصیه می‌شود با پژوهش‌های گسترده‌تری مبتنی بر روش‌های مختلف واکاوی شود تا به نتایج تکمیلی و کامل‌تری دست یافت.
- شناخت عوامل مؤثر در الگوی مقاومت اسلامی که از شبکه مضامین به دست آمد، از ضرورت‌هایی است که به ایجاد و تقویت سرمایه‌های معنوی، فرهنگ معنوی کمک می‌کند و دستاوردهایی دارد. پیشنهاد می‌شود در بررسی‌های بعدی با بهره‌گیری از یافته‌های این پژوهش و بهره‌گیری از سایر روش‌های نوین پژوهشی، جنبه‌های مدل با دیگر جوامع آماری، پژوهش و بررسی شود.

منابع

قرآن کریم.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای (۱۳۶۸-۱۴۰۲) جمعی از نویسندگان (۱۳۹۷). وحدت مذاهب اسلامی مقاومت اسلامی از منظر مقام معظم رهبری. قم: مرکز تقریب مذاهب اسلامی.

جمعی از نویسندگان (۱۳۹۸) مقاومت اسلامی. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی. حبیبی، محمدحسن (۱۳۹۷). نسبت‌سنجی هزینه‌های مقاومت و تسلیم ملت‌ها در مقابل نظام سلطه، اندیشنامه ولایت، پاییز و زمستان، شماره ۸، ۵-۳۲. خمینی، سید روح‌الله (۱۳۷۸). صحیفه نور، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

قاسمی، بهزاد (۱۳۹۷). ژئوپلیتیک محور مقاومت و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بر اساس گفتمان انقلاب اسلامی. آفاق امنیت، شماره ۳۸، ۵-۳۴.

قاسمی، بهزاد (۱۳۹۸). مقایسه تطبیقی- تاریخی جنبش‌های انقلابی و گروه‌های افراط‌گرا در تطورات تاریخ اسلام و مسیحیت. معرفت، شماره ۲۶۰، ۲۱-۳۲.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۵). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. مختاریان پور، مجید (۱۳۹۱). طراحی مدل اجرای سیاست‌های فرهنگی مبتنی بر برنامه‌های توسعه کشور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه علامه طباطبایی - دانشکده مدیریت و حسابداری.

مکارم شیرازی، ناصر و جمعی از همکاران (۱۳۵۳). تفسیر نمونه؛ تفسیر و بررسی تازه درباره قرآن مجید. ۲۷ جلد، تهران: دارالکتب الاسلامیه.

مهدی‌پور، آسیه (۱۳۹۸). تبیین مدل مفهومی مقاومت در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، فصلنامه دانش سیاسی، شماره ۳۰، ۵۳۹-۵۶۶.

میرقادری، سید فضل‌الله و کیانی، حسین (۱۳۹۱). بن‌مایه‌های ادبیات مقاومت در قرآن. مطالعات ادبی متون اسلامی. ۱ (۱)، ۶۹-۹۷.

Braun, V. & Clarke, V., 2006. Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, Vol. 3, No.2, pp. 77-101.